

A felhasználók képzése 2000-ben

A tudás növekedése, a kezelésében bekövetkező változások és az új, ma még részben ismeretlen információs technikák bevezetése növeli a könyvtárhasználattal szemben érzett "küszöbfelelmet". Ez a tendencia indokolja, hogy a könyvtáros kitartóan és módszeresen képezze a felhasználókat, jóllehet nagy különbségek vannak az egyéni felhasználók között a könyvtár és az információs szolgálat típusától függően.

Az új információs szolgáltatások elsősorban az alábbi *technológiai változások* következtében jelentkeznek:

- ▶ elektronikus információátvitel,
- ▶ az adatbázisok és katalógusok online elérhetősége,
- ▶ az információ új forrásai.

A könyvtáros csak akkor tudja bevezetni az olvasót ezeknek a használatába, ha ő maga megfelelő tapasztalatot és gyakorlatot szerzett a kezelésükben. Az olvasó pedig csak akkor tudja optimális mértékben hasznosítani őket, ha jó bevezetést kapott.

Az új információs szolgáltatások szükségképpen új módszereket és tendenciákat eredményeznek a felhasználók képzésében. A várható új formákat az alábbi közös tendenciák jellemzik:

- ▶ általános eligazítás helyett konkrét tájékoztatás és oktatás;
- ▶ csoportos módszerek helyett egyéni, előadás helyett konzultáció;
- ▶ a régi olvasói szokások helyett az új technológia hatására újak jelentkeznek.

Az információs szolgáltatások új módszerekre vezetnek a felhasználók képzésében, vagy fokozzák bizonyos hagyományos módszerek fontosságát:

- ▶ a számítógéppel segített oktatás (CAI = Computer Assisted Instruction) az egyszerű, lineárisan programozott oktatástól az olyan programcsomagokhoz vezet, amelyek szimulációs és versenyprogramokat is tartalmaznak;
- ▶ az online használat oktatása az információk visszakeresésére és a könyvtári katalógus használatára;
- ▶ a "szemtől szembe" módszer (a felhasználó egyéni instruálása) fontossága növekszik az elektronikus tárolás használatának kezdeti nehézségei miatt;
- ▶ felkészítés az új információs források és eljárások (elektronikus információátvitel, szürke irodalom stb.) használatára;
- ▶ az információs forrásokról és adatbázisokról kiadott írásos bevezetők;
- ▶ a fenti módszerek egy része hasznosítható önképzés útján is. Az önképző módszerek azért fontosak, mert az információhoz egyre inkább hozzá lehet jutni anélkül is, hogy a könyvtárba kellene menni érte (pl. az otthoni személyi számítógéppel).

A fentiek összegezése alapján a felhasználóképzés alábbi fő tendenciái fogalmazhatók meg:

- ▶ nincs egyedül üdvözítő módszer, a jövőben több módszer kombinációjával kell élni;
- ▶ az önképzés és a CAI módszer központi helyet foglal el a képzésben;
- ▶ sürgető szükség van a tapasztalatok nemzetközi cseréjére a költségek csökkentése és a tévutak elkerülése végett;
- ▶ a nemzetközi együttműködés segítésére mielőbb egységes terminológiát kell kidolgozni;
- ▶ nemzetközi irányelvekre lenne szükség az online keresés, a CAI és a szakirodalmi kalauzok tanításához.

/SCHMIDMAIER, D.: User training in the year 2000: Thoughts from viewpoint of further development of information services. 12 p./

Könyvtárhasználatra nevelés a Budapesti Műszaki Egyetemen

A BME volt az első magyar egyetem, amely megszervezte hallgatóinak felkészítését a könyvtár használatára. A képzés a vegyészmérnöki karon indult 1958-ban. A szerző tollából a hazai szaksajtóban (pl. *TMT*, 32. köt. 5. sz. 1985. p. 211–217.) e témáról részletesebb beszámolót is olvashatunk. A jelenlegi helyzet: négy karon (vegyész, gépész, közlekedési és általános mérnöki) különböző időtartamú és más-más félévekben kötelező előadások és szemináriumok vannak, két karon (villamosmérnöki és építész) pedig csak egy előadás. A módszerek is karonként különböznek. Műszaki és pénzügyi okokból csak limitált lehetőségek vannak az online irodalomkutatás bemutatására. Az egyetem saját könyvtári lehetőségei mellett megismertetik a hallgatókat az OMIKK szolgáltatásaival is.

/FRANK R.: User education at the Technical University of Budapest. 9 p./

Új technológiák a felhasználók képzésében

A számítógépek árának csökkenése általában megnövelte az adatbázisok használatát. Így történt ez a *Helsinki Műszaki Egyetem Könyvtárában* is. A számítógépes szolgáltatások használatára újabb oktatási módszereket kellett bevezetni. Minthogy a könyvtárnak van nyilvános használatú online katalógusa, amely az egyetemi campus különböző helyeiről is hozzáférhető, lehetőség nyílt az oktatás decentralizált (tanszékeken, laboratóriumokban) megszervezésére is. Már korábban is beillesztették a gyakorlatok közé a külső adatbázisokban való